

フィンランド語中級教材作成の試み (1) A Finnish Textbook for Intermediate Learners (1)

渡辺克義
WATANABE Katsuyoshi

はじめに

わが国におけるフィンランド語学習書は長らく 1952 年刊行の尾崎義『フィンランド語四週間』(大学書林)があるのみであった。30 年以上の時を経て、小泉保『フィンランド語文法読本』(大学書林, 1983 年)が著され、その後は入門書・学習書の数も増えている。しかし、中級以上の学習書はいまだに多くはない。

拙文の筆者はかつて、英語教材として『はじめての英語落語』(桂あさ吉・渡辺克義・大矢智子共著, DVD 付き, 国際語学社, 2011 年)を上梓した。英語落語はリスニング力とスピーキング力を同時に強化できるだけでなく、日本文化の発信にもつながる利点がある。本稿は、『はじめての英語落語』のコンセプトを援用し、フィンランド語中級教材を作成しようとする試みである。

1. 落語とは何か

多くのフィンランド人にとって落語は未知のものであろう。そこで、そもそも落語とは何かをフィンランド語で説明する必要がある。

RAKUGON historia

Nykytyylinen Rakugo ilmaantui taistelevien läänitysvaltioiden kaudella ja oli vakiinnuttanut asemansa Edo-kauden alussa.

Levottomuuksien aikaan lääninherrat kuten Oda Nobunaga, joutuivat turvautumaan oppineiden, teeseremoniamestareiden sekä neuvonantajien apuun. Heistä yksi kuuluisimmista oli Toyotomi Hideyoshin vasalli, Sorori Shinzaemon. Hänen sanotaan kertoneen vitsejä ja esittäneen hauskoja lauluja. Sorori ja muut hänen kaltaisensa esiintyjät tunnettiin nimellä Otogi-shu. Tästä viihteen muodosta sai alkunsa Rakugo.

Hieman taistelevien läänitysvaltioiden kauden jälkeen, Tokugawa Ieyasun vakiinnuttaessa valtakuntansa jakansa nauttiessa rauhasta, munkki Anrakuan Sakuden (1554-1642) julkaisi kokoelman viihdyttäviä tarinoita. Hänen kirjassaan on nähtävissä modernin Rakugon alkuperä.

Edo-kaudella, viidennen Shogunaten Tokugawa Tsunayoshin (joka hallitsi vuodesta 1680 vuoteen 1709) hallinnon alla, Tokugawa dynastia sai nauttia rauhasta ja turvallisuudesta. Tämä mahdollisti Rakugo esiintyjien aktiivisuuden kolmessa suuressa kaupungissa, Kiotossa, Edossa sekä Naniwassa (nykyisiltä nimiltään Tokio ja Osaka). Jokaisella näistä oli oma erityislaatuinen tunnelmansa. Esimerkiksi Edo Rakugo oli tapana pitää sisätiloissa yleisön seurattessa tarinaa alusta saakka, mutta Kioto ja Naniwa Rakugo (tunnetaan nykyään Kamigata Rakugona) oli tapana pitää ulkona, jolloin yleisö sai tulla ja mennä mielensä mukaan. Niinpä Kamigata Rakugon täytyikin jaksaa hauskuttaa jatkuvasti, tämän takia käytettiin soittimia, jotta ihmiset saataisiin jäämään paikoilleen ja viihtymään. Nämä em. erot Rakugon ja Kamigata Rakugon välillä ovat vielä tänäkin päivänä helposti

havaittavissa.

Rakugo on tarinankerronnallinen esitys: kertoja luo kuvitteellisen näytelmän taidokkaalla puheella sekä esittäen luovasti ilmehtien eri hahmoja. Esityksessä on tiettyjä sääntöjä, joita esittäjän on noudatettava: esiintyjän on istuuduttava alas tyynylle ja hänen on pidettävä säärensä lähestulkoon aina istuintyynyllä, vaikkakin hän pystyy nostamaan itsensä polvi-istuntaan (nykyään muutamat esiintyjät rikkovat tätä sääntöä elävöittääkseen esitystä). Hänen esittäessään kahta tai useampaa roolia, hän puhuu yhdellä hahmolla oikealta ja yhdellä vasemmalta. Hän ei saa vaihtaa suuntaa elleivät hahmot siirry toiseen kuvitteelliseen paikkaan.

Ainoat Rakugossa sallittavat apuvälineet ovat japanilainen viuhka sekä pyyhe. Viuhka voi edustaa sellaisia esineitä kuin syömäpuikot, miekka, sateenvarjo, tarjotin tai kirje. Pyyhe puolestaan voi esittää vaikkapa ruokaa tai kukkaroa.

Edo Rakugossa käytetään musiikillisena säestyksenä ainoastaan debayashia (hieman fanfaaria pidempää lyhyttä sävelmää, joka soi esiintyjän saapuessa ja poistuessa), vaikkakin jotkut Kamigata Rakugot käyttävät debayashin rinnalla muita ääniä tai jotain muuta musiikkia.

Rakugon teemat tulevat usein arkipäiväisestä elämästä, jolloin näytelmässä voidaan nähdä niin japanilaista kulttuuria kuin huumoriakin. Rakugo-kertomus itsessään kestää kymmenestä viiteentoista minuuttiin.

Ennen tätä esiintyjä kuitenkin lämmittelee esittämällä makuran (tarkoittaa sananmukaisesti "tyynyä"). Makurassa esiintyjä puhuu usein senhetkisestä maailmanmenosta tai kertoo joskus henkilökohtaisen tarinan johdatellen makuran vähitellen sitä seuraavaan Rakugo-tarina. Makura on Rakugon kannalta tärkeä, sillä sitä käytetään selittämään tai muistuttamaan yleisöä tarinaan liittyvistä historiallisista asioista sekä perinteistä. Esiintyjälle makuran laatiminen voi olla haastavaa.

Rakugo päättyy odottomattomaan ja hauskaan lopputulokseen nimeltään ochi, mikä tarkoittaa rauhoittumista. Tämä kanjimerkki (tai kiinalainen kirjoitusmerkki) voidaan lukea sekä ochi että raku. Go-kanji merkitsee sanoja, joten rakugon merkitys pitää sisällään sanat sekä rauhoittumisen. Käsitksemme mukaan tämä tarkoittaa, että Rakugo muistuttaa läheisesti vitsiä tai sanaleikkiä.

Toisen maailmansodan aikana kaikki Kamigata Rakugo-teatterit joko tuhottiin tai ne pääsivät rappeutumaan. Kansain alueella, johon Osaka ja Kioto kuuluvat, asukkailla ei ollut Rakugo-teatteria 60:een vuoteen. Rakugoa kuunneltiin ainoastaan radiosta, televisiosta tai alunperin muunlaisille esityksille tarkoitetuissa halleissa. Rakugon suosion ollessa jälleen nousussa, Kamigata Rakugo-säätiö toivoi erityistä Rakugo-teatteria, sekä pyysi lahjoituksia.

Kaikeksi onneksi tämä projekti sai tukea yleisöltä, jolloin rahaa kertyi yli 200 miljoonaa jeniä (eli yli 1 500 000 euroa). Vihdoin vuonna 2006 Osakan Temmaan rakennettiin Temma-Tenjin Hanjotei. Nykyisin kyseinen teatteri on lähestulkoon aina täysi.

〔訳〕 落語の歴史

現在の落語の原形は戦国時代の終わりに出現し、江戸時代の初期にほぼ完成した。

織田信長など戦国時代の大名に仕える学者や茶人や助言者などは、大名を楽しませたり、教養となる興味深い話を語った。その中に有名な曾呂利新左衛門がいる。彼は豊臣秀吉に仕えたが、おもしろい歌や気のきいた冗談をうまく使ったといわれている。このような人々を当時「御伽衆」と呼んでいた。この娯楽が落語の始まりである。

戦国時代の後、徳川家康が天下を取り、泰平の世の中になると、僧侶の安楽庵策伝（1554 - 1642）が興味深い話を集めて書籍を著した。この一冊の中には、現在の落語の素になった話を見つけることができる。

江戸時代は、第五代将軍徳川綱吉（在任 1680 - 1709）の時代は平和で、京都・江戸・浪速を中心に落語

家は活発に活動することができた。それぞれの地域性が落語の中に見られる。例えば、江戸では落語は小さな部屋で語られたため、観客は最初から聴くことが前提だったが、京都や浪速の落語（上方落語）は戸外で演じられることが多く、観客は出入りが自由であった。そのため、上方落語は楽器を使って観客にアピールしたり、途中から入ってきた観客にも笑ってもらえるよう工夫を凝らした。これらの特徴は現在まで受け継がれている。

落語は話芸のひとつの形態であり、話し方や表情で人物を描写し、想像上のドラマを創りだし、観客を楽しませるものである。しかし伝統芸能であるから、演者は従うべき一定の決まりごとがある。例えば、演者は座布団の上に正座し、膝から下は常に座布団に触れている状態にある。膝立ちは許容の範囲内である（もっともこれはあくまで原則であって、座布団からはみ出す熱演もある）。演者は二人もしくはそれ以上の人物を演じるので、ある人物は右から、また違う人物は左から話すことになる。話の中で登場人物が場所を移動したようなときには左右を変えることができる。

落語で使える道具は手ぬぐいと扇子だけだ。扇子は箸や刀や傘になったり、開いた状態ではお盆や手紙にもなる。手ぬぐいは、手紙、食べ物、財布、その他、多くのものを表現することができる。

江戸落語では、落語からの出入りのときに出囃子（ファンファーレよりは短い）が鳴る。上方落語では出囃子のほかにも、効果音や音楽が使われる。

落語はたいいてい普通の人々の生活の中からテーマを拾い、おもしろおかしく観客に語るのので、落語の中に日本のユーモアだけでなく文化も垣間見ることができる。ひとつの演目は10分から40分くらいまで様々だ。

落語家はふつう話に入る前に「マクラ」と呼ばれる前置きの話をする。マクラの中では、最近話題になったことや、個人的な体験などを話し、その日の演目内容に徐々に近づけていく。マクラは、演目に関係している出来事や伝統的な習慣を知らせるので大切だ。マクラをつくることは演者にとって骨の折れることである。

落語は意外で滑稽な終わり方をする。これを「オチ」（「落ち着く」という意味）という。漢字の「落」は「オチ」とも「ラク」とも読める。「語」は「言葉」という意味である。したがって、「落語」には「オチ」と「言葉」という意味が含まれているのである。ならば落語はオチで終わる必要があるということになる。

上方落語に関していえば、第二次世界大戦の間に落語の劇場は破壊され、使えない状態になってしまっていた。その結果、大阪や京都を含む関西には60年間も落語の定席がなかった。したがって落語はラジオやテレビや（落語だけでなく演芸一般の）ホールなどで楽しむものになっていた。しかし徐々にその人気が復活し、上方落語協会は落語の定席をつくらうという活動を起こし、寄付を募った。

幸い、市民はこの計画を支持し、2億円以上（150万ユーロ以上に相当）の資金が集まった。そしてついに2006年、「天満天神繁昌亭」が大阪は天満にできた。繁昌亭は今やほとんどいつも客で一杯だ。

2. 小咄

本格的な落語を演じる前に、小咄でウォーミングアップを図りたい。以下は、そうした一例である。

Museossa

Museossa käydessään ihmiset usein teeskentelevät tietävänsä enemmän kuin todellisuudessa tietävätkään.

Nainen: Anteeksi, eikös tämä tässä olekin da Vinci?

Virkailija: No oikeastaan se on kylläkin Monet.

Nainen: Ai, no, niinpäs onkin. Anteeksi. Tämäkinhän on Monet, eikö vain?

Virkailija: No tuota... Se on kylläkin da Vinci.

Nainen : Kunhan testasin. Ja tämä tässä on hyvin kuuluisa kuva: sillä on outo vinosilmäinen, kieronenäinen ja isosuinen nenä. Tämähän on Picasso, eikö olekin?

Virkailija: Ei hyvä rouva, se on peili.

〔訳〕美術館で

美術館では人は知ったかぶりをするようです。

女性：失礼ですが、こちらにあるのはダ・ヴィンチの絵ではないですか？

館員：いいえ、こちらの作品はモネです。

女性：あっ、たしかに。失礼しました。こちらにあるのもモネですよ。

館員：それは… ダ・ヴィンチでございます。

女性：ちょっと試してみただけ。ここにも有名な作品があるわ。不思議な不釣り合いな目、曲がった大きな鼻。これはピカソですね。

館員：いいえ、奥様。それは鏡です。

3. 古典落語① 書き割り盗人

小咄に引き続き、古典落語の実際を見ていきたい。

最初に取り上げる「書き割り盗人」は上方落語で、江戸落語へは「だくだく」として移植されている。

Kakiwari-varas

Henkilöt: Kiroku, Jimbei, varas

Kiroku: Terve Jimbei-han.

Jimbei: Terve Kiroku, käyhän peremmälle. Kuulin, että olet muuttanut tähän lähelle. Pitääkö paikkansa?

Kiroku: Kyllähän se paikkansa pitää.

Jimbei: Millainenkas on uusi talosi?

Kiroku: Ei hullumpi, mutta on siinä ongelmiakin. Edellisellä omistajalla oli lapsia, joten seinät ovat hyvin likaiset. Niissä on paljon piirustuksia ja jopa reikiäkin löytyy. Joskus seinänaapurini katsoo yhden niiden reikien kautta huoneeseeni. Yhtenä päivänä tuijotimme toisiamme suoraan silmiin!

Jimbei: Mutta sehän tarkoittaa, että katselit itsekin hänen taloonsa.

Kiroku: No joo... niin kai se sitten meni. Siksi päätinkin korjata seinät. Tapetoin ne kaikki valkeiksi. Huoneeni on nyt oikein kaunis ja valkoinen. No nyt ilmaantui sitten toisenlainen onglema: Kun herään yöllä luulen olevani sairaalassa! Tämän takia sainkin hyvän idean: Eilen näytelmää katsoessani huomasin, että lavastuksessa suurin osa huonekaluista oli maalattu taustalle.

Jimbei: Totta turiset. Sitä nimitetään 'kakiwariksi'.

Kiroku: Kakiwari, sepä se. Entäpä jos huoneeni sisustus olisikin kakiwaria? Tiedän, että sinä olet hyvä maalaamaan. Tahtoisin sinun maalaavan kakiwaria huoneeni seiniin.

Jimbei: Ahaa, tarkoitatko, että haluat minun maalaavan huonekaluja seinillesi, kuten tuolin, pöydän tai kaapin?

Kiroku: Kyllä, juuri niin.

Jimbei: Joo, onnistuuhan se. Et tosin pysty käyttämään niitä huonekaluja.

Kiroku: Ei haittaa. Aion käyttää mielikuvitustani.

Jimbei: Mielikuvitustasi?

Kiroku: Miten minä nyt tämän selittäisin... Esimerkiksi mennessäni bussilla ja kauniin naisen istuessa viereeni, alan kuvitella, että hän on rakastunut minuun. Kun bussi kääntyy kulman taa, hän

tönäisee minua kevyesti kyynärpäällään tähän tapaan. Se on hänen tapansa osoittaa rakkautta! Minun täytyy vastata hänen rakkaudenosoitukseensa. Kun bussi kääntyy mutkasta, minäkin tönäisen häntä tällä tavalla kevyesti kyynärpäälläni. Hän tönäisee minua uudestaan, minä tönäisen häntä takaisin. Hän tönäisee minua taas, minä tönäisen häntä...

Jimbei: Joo riittää jo! Tajusin kyllä. Lähdetäänpä tästä nyt maalaamaan kakiwaria taloosi. Tässä on työkalupakkini. Ota sinä se ja mene edeltä. Minä seuraan perästä.

Kiroku: Kiitos kun suostut tekemään tämän.

Jimbei: Eipä mitään. Missä talosi muuten mahtaa olla? Liekö kaukanakin?

Kiroku: Se on tämä tässä.

Jimbei: Tämäkö on sinun talosi? Onpa lähellä. Hei et kai vain jättänyt ovea lukitsematta?

Kiroku: En laita ovea koskaan lukkoon. Ei minulla ole mitään arvoesineitä. Katsos kun taloni on hyvin pieni: siellä on vain yksi huone. Se on kolme metriä leveä ja neljä metriä pitkä. Siinä kaikki!

Jimbei: Ohhoh, onpa kyllä ihmeellistä. Huoneesi on pieni ja se on kauttaaltaan valkoiseksi tapetoitu. Eikä täällä ole ikkunoitakaan! Ei tämä ole huone. Laatikkohan tämä on! Hyvä on, alan nyt maalata. Mitä minun pitäisi maalata ensiksi?

Kiroku: Jos voisit maalata ihan ensimmäiseksi tokenoman? Japanilaisissa taloissa pitää olla alkovi kukka-asetelmien, taide-esineiden ja kalligrafia- sekä maalausääröjen esillepanoa varten.

Jimbei: Tiedän tismalleen mitä tarkoitat.

Kiroku: Ja voisitko maalata ruusupuisen kukkajalustan, jossa on kivipatsas? Ja seuraavaksi alkovin seinälle roikkumaan kauniin tussimaalauksen, kakejikun. Sen tulisi olla tyyliltään yksinkertainen, samanlainen kuin sumie, öljymaalauks, vanhaa kiinalaista kuvaa muistuttava. Kaiken tulisi näyttää arvokkaalta ja hienostuneelta. Lisäksi...

Jimbei: Lopetahan jo! Toivot liikoja. Yritän kuitenkin parhaani. Tässä ovat alkovi ja ruusupuinen kukkajalusta. Kukkajalustassa on kiinalainen koristeileijona, joka nostaa oikeaa tassuaan pallon päälle. Leijonalla on kultaiset silmät. Selvä. Siitähän tuli hieno! Seuraavaksi minun täytyy maalata kakejiku tämän taakse. Tässä on pari fuchiniksi nimitettyjä painoja. Ne ovat tärkeitä. Kakejikun suunnittelu on hyvin vaikeaa. Mitä maalaisin seuraavaksi? Parasta olisi varmaan tehdä jotain perinteistä. Tässä on kaksi vuotta, toinen on toista paljon korkeampi ja tässä on pieni talo. Talon savupiipusta kohoaa savua... Vanha mies seisoo keppinsä kanssa. Hei, sain hyvän ajatuksen! Maalaan sumua toisella siveltimellä. Vuorten välissä virtaa joki. Joen rannassa on vanha nainen pyykkäämässä...

Kiroku: Mahtavaa! Olet oikein mainio taiteilija. Kuvasi näyttävät hyvin aidoilta.

Jimbei: Mitä minun pitäisi maalata seuraavaksi?

Kiroku: Maalaisitko tuonne kaapin ja hibachin, vanhanaikaisen japanilaisen lämmittimen, sekä luudan ja rikkalapion?

Jimbei: Hei kuules, luuta ja rikkakihveli eivät paljoa maksa. Sinun pitäisi ostaa aidot sellaiset!

Kiroku: Ostan ne vielä jonain päivänä. Anteeksi mutta, tulisitko takaisin tänne lämmittimen luo?

Jimbei: Miksi minun pitää tulla sinne taas?

Kiroku: Haluan, että maalaat nukkuvan kissan hibachin viereen.

Jimbei: Onnistuu. Nukkuvan kissan maalaaminen käy helposti.

Kiroku: Seuraavaksi toivoisin, että maalaisit kamadon.

Jimbei: Kamadon? Tarkoitatko vanhanaikaista japanilaista liettä?

Kiroku: Kyllä, juuri sitä – riisinkeittämiseen tulella. Ja tietenkin jos voisit maalata pohjalle tulen? Se liesi tulee olemaan aina tulella. Se näyttää täydelliseltä huoneen vasemmalla puolella.

Jimbei: Mitä maalaisin seuraavaksi?

Kiroku: Oikeanpuoleiset seinät. Voisitko maalata kimonolle vaatetelineen? Siinä on kolme tankoa. Ylimmäisessä roikkuu furoshiki¹. Pyyhe ja obi, eli vyönauha roikkuvat toisesta tangosta. Kimonon puuvillanyöri roikkuu kolmannella tangolla. Ja voisitko maalata hakamoita² alimpaan? Seuraavaksi haluan telineen viereen kirstun. Kiripuusta³ tehdyn sellaisen. Kiripuu on oikein hyvä kirstun materiaaliksi. Puu on kevyttä, ei saa syttymään helposti sekä hylkii vettä.

Jimbei: Ei ei, olet väärässä! Jos kaadat lasillisen vettä sen päälle kirstu huuhtoutuu pois. Ole varovainen!

Kiroku: Tarvitsen vielä rahaa täynnä olevan kassakaapin. Se on niin pullollaan seteleitä, että niitä on levinnyt lattialle asti.

Jimbei: Oletko ihan tyhmä?! Sinun tulisi pitää kassakaapin ovi lukossa!

Kiroku: Eihän se nyt mitään haittaa. Kukaan ei pysty varastamaan sitä!

Jimbei: Totta turiset. Maalaan siis seteleitä sen ympärille.

Kiroku: Oi, onpa kyllä komea huone! Ja lattiallakin on paljon rahaa. Tuota... Kirstun yläpuolella ei ole mitään. Haluan sinnekin jotakin. Minulla on hyvä ajatus. Maalaisitko keihään? Haluaisin kovasti sellaisen turvakseni ja kaiken lisäksi se vielä näyttäisikin siistiltä.

Jimbei: Selvä, maalaan keihään. Mutta sen maalaaminen noin korkealle on vaikeaa.

Kiroku: No mutta sinähän voit seistä sen kirstun päällä.

Jimbei: Seistä kirstun päällä? Sehän on maalattu eikä ole vielä kuivunutkaan. Hyvä on, kurkotan sitten niin korkealle kuin vain pystyn.

Kiroku: Tuota... kumpikin puoli on nyt hyvä, mutta huoneen takaosa on kokonaan valkoinen. Mitäs nyt tehdään? Niinpä niin! Yksinkertaisuus lienee paras vaihtoehto. Liukuovet ovat tähän tapaan avoinna ja niiden takaa avautuu näkymä puutarhaan, jossa on lampi, kirsikkapuu sekä valkoinen hevonen...

Jimbei: Hei odotahan vähän! Ei se noin helposti käy! Pyydät liikoja.

Kiroku: Mutta puutarhahan on kaunis! Kirsikkapuu on täydessä kukassa. Hevonen seisoo ylväästi. Se on täydellinen. Paljon kiitoksia.

Jimbei: Eipä kestä. Jos haluat minun vielä maalaavan jotakin muuta, voit tulla käymään luonani koska tahansa. Näkemisiin.

Kiroku: Kiitos! Jimbei-han on niin kiltti. Hän on ollut minulle kiltti siitä asti, kun olin lapsi. Minähän olen muuten syönyt tänään viimeksi aamulla. Nyt on ihan kauhea nälkä! Lähdenkin tästä lounaalle.

Kiroku poistuu talostaan. Valitettavasti lähistöllä liikkuu varas vaanimassa, josko sattuisi löytämään jotain varastettavaa. Varkaalla on huono näkö ja hän on hyvin huolimaton henkilö.

Varas: Tiedänhän minä. Täällä Japanissa tällaisissa pienissä taloissa asuvilla henkilöillä on usein paljon rahaa. Niin! Ovi on raollaan. Minähän olen onnekas! Vau! Onpa hienoja huonekaluja! Kauempana pystyn näkemään kauniin puutarhan. Oho, onpa iso kirsikkapuu! Tuolla on jopa hevonen! Tämä on kummallinen talo, sisältäpäin hyvin suuri, mutta ulkoapäin pieni. Oho, nukkuva kissa. Hyvä, se tarkoittaa, ettei täällä ole koiria. Hiivinpä sisään. Anteeksi. Voi ei, joku tulee.

Joten varas lähti. Mutta hän aikoo palata, sillä varkaillahan on yleensä tapana työskennellä myöhään illalla.

Varas: Hehheh, olen varma, että talo oli jossain täällä. Löytyipäs! Toivottavasti ovi ei ole lukossa. Hyvä,

se on jäänyt lukitsematta. Oi ei, vaarallistahan tämä on. Lieteen on jätetty tuli. Heidän olisi pitänyt sammuttaa tuli ennen nukkumaanmenoa. En voi uskoa tätä! Kissa nukkuu yhä eikä se ole hievahtanutkaan paikoiltaan.

Kiroku: (haukottelee) Tuolta kuuluu jotain. Täällä on joku. Kuka voisi tulla näin myöhään talooni? Jimbeihan? Ei. Hän on herrasmies. Hän ei kyllä tekisi sellaista koskaan. Suurin osa ystäväistäni ei edes tiedä uutta osoitettani. Sehän tarkoittaa, että kyseessä täytyy olla varas. Rosvo-parka! Mitähän hän oikein aikoo varastaa? Tämähän on mielenkiintoista. Taidanpa vakoilla häntä hetken aikaa.

Varas: Älkää vain herätkö. Älkää vain herätkö. Tämähän on kiripuusta tehty arkku, joten sen sisällä on varmaankin paljon kimonoita. En saa otetta kahvoista. No mutta, onhan täällä monia muitakin asioita kuin kimono. Mahtavaa! Kassakaappi! Ja sen ovikin on vielä kaiken lisäksi auki. Kävipä minulla hyvä tuuri. Ja lattiallakin on paljon rahaa. Kiitoksia! Au! Onpa kovaa tämä raha! Jaaha, nyt tajusin. Nämähän ovat kaikki maalattuja. Onpa kyllä aika mielenkiintoista. Olkoon! Tulin tänne varastamaan, joten varastan jotain käyttämällä mielikuvitustani. Levitän furoshikin mielessäni tänne. Sitten otan kimonon mielessäni ulos kirstusta ja pistän sen furoshikille. Mielessäni otan rahat kassakaapista ja pistän ne taskuuni.

Kiroku: Onko hän hullu? Luultavasti, mutta ainakin hän näyttää onnelliselta! Hei! Anna minun liittyä seuraan. Puen mielessäni nopeasti hakaman päälleni. Otan keihään mielessäni seinältä ja hyökkään kimppuusi.

Varas: Voin välttää keihäsi mielessäni, mutta pääsen pakoon todellisuudessa.

Kiroku: Odota hetki! Hän on mennyt. Jimbei-han olisi voinut maalata myös tykin.

1.furoshiki: suuri suorakulmion muotoinen vaate, jota käytetään tavaroiden pakkaamisessa tai kuljettamisessa.

2.hakama: samuraiden perinteisesti käyttämät housut. Nykyään käytetään satunnaisesti virallisissa tilaisuuksissa.

3.kiripuu: kallis, hienojakoinen, vettähylyvä, kestävä huonekalujen materiaali.

[訳] 書き割り盗人

登場人物：喜六，甚平，盗人

喜六：甚平はん，こんにちは。

甚平：おお，喜六か，お入り。聞くところによると，おまはん，この辺に宿替えをしてきたらしいけど，ほんまか？

喜六：そうでんねん。

甚平：どないや，新しい家は？

喜六：悪いことおまへんけど，ちょっと困ったことがおまんのや。前住んでいた人に子供がおましたんや。壁は汚いわ，落書きがぎょうさん書いてるわ，おまけに穴まで開いてまんねや。時々隣の部屋の奴がその穴から覗きまんねん。こないだわたいと目が合いました。

甚平：それは，お前もその穴から覗いてるってことやな。

喜六：ええ～，そうなりますな。で，わたい，その壁をきれいにしようと決めましたんや。家じゅうに白い紙を張りめぐらせましたんや。部屋はきれいになりましたな。真っ白になりました。ところが，今度は別の問題が起きてましてん。夜中に目覚ましたら，入院してるんちゃうかなと思まんねや。そこでわたい，ええこと思いつきました。昨日芝居を観に行っただすわ。そこで気がついたんですけど，ほとんどの家具が後ろの壁に描いてあるんですな。

甚平：そうや。それを「書き割り」っちゅうんや。

喜六：それですわ、書き割り！ わたいの部屋が書き割りやったらどうでっしゃろ。あんたがね、絵がうまいことは知ってまんねん。そこでわたいの部屋に書き割りを描いてほしいんです。

甚平：ああ、なるほど。つまりお前はわしに、家具を描いてほしいっちゅうことやな。椅子とか机とか食器棚とか。

喜六：そうなんです。

甚平：ああ、わかった。それならわしはできるけど、お前は家具は使われへんで。

喜六：大丈夫です。わたい想像力を使いまんねん。

甚平：想像力？

喜六：どう説明したらわかりますかな。たとえば、わたいがバスに乗りますわな。そんな時にべっぴんさんがわたいの隣に座りまんねん。わたいは想像力を働かせますわな。このおなごはんはわたいに惚れる、と。バスが角を曲がる時に、このおなごはんがこんなふうによしく肘で突いてきまんね。これが彼女の愛の表現ちゅうことなんです。わたいはこれに答えなあきません。バスが次の角を曲がる時に、わたいもこんなふうによしく突いたりまんねん。ほなまたおなごはんがまた突いてくる。そしてまたわたいが突き返す。おなごはんがまた突いてくる。わたいが突き返す…

甚平：わかった、わかった、ようわかった！ お前の家に書き割りを描きに行こう。そこにわしの道具箱がある。それを持っておまはん先出なはれ。わしはついて行くさかい。

喜六：おおきに、引き受けてくれてありがとうございます。

甚平：まますそれはかめへんけどもな、ところでお前の家というのはどこや？ 遠いんか？

喜六：もうこれですわ。

甚平：これがおまはんの家？ 近いやないかい。おいおい、お前カギ開けっ放しか？

喜六：ええ、そうでんねん。わたいいっつも開けっ放しですわ。なんにも高価なものおまへんしね。見てみなはれ、わたいの狭い家。一部屋ですわ。幅が3米、奥行きが4米、これだけですわ。

甚平：うわ～、すごいなあ。狭い部屋に白い紙を貼りあげよったなあ。窓もないしなあ。これは部屋と違うな。箱やな。よし、今から描いたろ。何から描いたらええねん。

喜六：まず床の間からお願いします。日本家屋には床の間が要りますさかいね。生け花とか、置物とか、掛け軸とか飾るところですわ。

甚平：そんなことはようわかってる。

喜六：次は紫檀の花台、描いてもらえまっか？ その花台の上には置物描いてもらえまっか？ それから床の間には、きれいな毛筆描きの掛け軸がかかってまんねん。その掛け軸の図柄ですけども、すっきりした墨絵がええと思うんです。ちょうど古い中国の絵みたいな。みな高そうで、高貴な感じで。それから…

甚平：待て待て。注文の多いやっちゃ。できるだけやってみるがな。これが床の間、ほんで紫檀の花台、と。花台の上には、玉に右足を乗せている中国の獅子の置物。目は金色にしとこ。おお、これでええわ。次はこの後ろに掛け軸を描かなあかん。ここには風鎮というおもりがある。これは大事やで。掛け軸の図柄は難しいなあ。どうしようかな。ようあるやつが一番やな。高い山と低い山があって、小さい家がある。家からもくもくと煙が出ている… それからお爺さんが杖をついて立っている。あつ、ええこと思いついた。別の筆で霧を描こう。山の間から川が流れてて川下で老婆さんが洗濯をしている、と…

喜六：ようできてまんなあ。あんたうまいなあ。あんたの絵は本物みたいですわ。

甚平：次は何を描いたらええんや？

喜六：そこに食器棚描いてもらえますか？ それから火鉢… 日本の昔の暖房器具ね、それに箒とちりとりもお願いします。

甚平：おいおい、箒とちりとりは高いもんやないで。おまはんそれは自分で買うたほうがええぞ。

喜六：いつか買いますんで。すんまへん、火鉢のどこまで戻ってもらえますか？

甚平：なんでそこまで戻るんや？

喜六：火鉢の側で寝ている猫を描いてほしいんです。

甚平：ああ、眠り猫は描きやすいわ。

喜六：次はかまどをお願いします。

甚平：かまど？ おまはんが言うてんのは日本の古いコンロか？

喜六：そうです。薪使って米炊くやつ。それからもちろん下のほうに火を描いてもらえますか？ そのかまどはず〜と燃えてまんねん。部屋の左側は完璧ですわ。

甚平：次は何を描くんや？

喜六：右側の壁をお願いします。着物を掛ける衣桁を描いてもらえますか？ 棧が3段になってまして、いちばん上に風呂敷が掛かってます。手ぬぐいと帯が2番目に掛かってまして、着物用の紐が3番目に掛かってまんねん。それから、いちばん下に袴描いてもらえまっか。その衣桁の横には衣装箱をお願いします。それは桐でできてまんねん。やっぱり衣装箱は桐に限りますな。軽いし、燃えにくいし、湿気にも強いんですわ。

甚平：いや、そやない。もしおまはんがコップに一杯の水でもかけようもんなら、その衣装箱は流れてしまいうぞ。気をつけろよ！

喜六：ほんでね、わたい、お金が一杯入った金庫がほしいんですわ。その金庫はお金で一杯で、床にまでこぼれ落ちてまんねん。

甚平：あほなこと言うな。おまはん、金庫の扉は閉めておいたほうがええぞ。

喜六：大丈夫。だれも盗めまへん。

甚平：ほんまやなあ。この辺りにもお金を描いといたろ。

喜六：うわ〜！ 豪華な部屋やなあ！ 床にぎょうさんお金があるわ。衣装箱の上になにもないなあ。そこになにかほしいなあ。ええこと思いついた。槍を描いてもらえますか？ わたいは防犯のためにも槍がほしいです。槍かっこよろしいでえ。

甚平：わかった、描いたろ。そやけど、あんな高いところ描きにくいなあ。

喜六：ほな、その衣装箱の上に乗ったらどうです。

甚平：衣装箱の上に乗る？ それはわしが描いたんや。それにまだ乾いてないわ。わかった、手が届く範囲で描いたるわ。

喜六：ええと、両側の壁はできましたわ。けど奥が真っ白でんなあ。どうしよう？ よしっ！ ここはもう簡単にいきますわ。引き戸がこんな具合に開いてまして、奥に庭が見える。池があって桜があって、白馬が立っている…

甚平：おい、ちょっと待て！ 全然簡単やあらへん。おまはんは注文が多いなあ。

喜六：それにしても、庭がきれいですなあ。桜が満開や。馬は堂々としてるし、もう完璧ですわ。おおきに、ありがとうございます。

甚平：いやいや、もしおまはんがほかに描いてほしいもんがあったら、いつでもおいでや。ほなな。

喜六：ありがとうございます〜！ 甚平はんは親切な人やなあ。わたいが子どもの時からず〜っと親切や。わたい朝から何にも食べてないわ。腹減ったなあ。昼飯でも食べに行こか。

喜六は家を出て行きます。残念ながら、そこに泥棒がやって来て、何か盗むものはないかなあとキョロキョロしております。この泥棒、目が悪い上におっちょこちょいときている。

泥棒：わかってんねん、わかってねん。この日本ではなあ、こういう小さいところに住んでる奴が、ぎょうさん金を貯めてんねや。よっしゃあ！ 戸が開いてるで！ ついてるなあ。おお、ええ家具があるやないかい。向こうにきれいな庭が見える。うわ〜、大きい桜の木や。馬まで居てるやないかい。この家

けったいやな。中はめっちゃ大きいねんけど、外はちいさいなあ。おっ、猫が寝てる。よしっ、ということばは犬は居てないな。入らしてもらいまっせ〜、すいまへんな。おっ、誰か来よった。

その泥棒は行ってしまいました。しかし、戻って来ようとしています。なぜかという、泥棒は夜遅くに活動するからです。

泥棒：へっへっへ。確かこの辺にあの家があったはずやで〜。あった！ 開いててや… よし、開いてた。うわ〜、あぶな。かまどの火が燃えたまんまやないかい。寝る前に消しとかんかい。なんやこれっ！ あの猫まだ寝てるぞ。しかもまったく動いてないやないかい。

喜六：(あくびをしながら) 何や聞こえるで〜。誰か居てんのか。誰や、こんな夜遅くに来んのは？ 甚平はんか？ いや違う。甚平はんは礼儀のある人や。こんなことはせえへん。ほとんどのわいの友だちはこの新しい住所は知らんしな。ということは、あれは泥棒か。あほな泥棒や。何を盗む気や。これはおもしろそうやな。しばらく見といたろか。

泥棒：そのまま寝といてや、寝といてや。これは桐の衣装箱や。この中にはぎょうさん着物が入っているに違いない。取っ手がかめへん。まあええわ。着物のほかにまだまだぎょうさん盗むものがあんねや。よっしゃ、これは金庫や。おまけに扉が開いてる。ついてるなあ。床の上にも銭が転がっているやないかい。ありがとうございます〜。痛っ！ 固いお金やな〜。わかった。これみんな描いてんねや。おもしろいなあ。上等や。わしは盗むためにここに入ったんや。せやさかい盗んだろやないかい。想像力を使ったらええんや。ここに風呂敷を広げたつもり〜。衣装箱から着物を出して風呂敷の上ののつけたつもり〜。金庫からお金をとって懐に入れたつもり〜。

喜六：あいつあほちゃうか？ たぶん、そやろ。せやけど、なんや楽しそうやな。お〜い、わいも仲間に入れてくれ。袴をすばやく身に着けたつもり〜。壁に掛かっている槍を取って、ぶすーっと突いたつもり〜。

泥棒：槍を避けたつもり〜。でも、本当に逃げるのです。

喜六：ちょっと待てっ！ あいつ行ってまいよった。甚平はんは銃も描いてもらったらよかった。

4. 古典落語② 死神

「死神」は三遊亭圓朝がグリム童話「死神の名付け親」やイタリアオペラ「靴直しのクリスピーノ」をもとに創ったと言われる作品である。

Kuoleman jumala

Henkilöt: Kuolema, Gensuke, Potilas, Potilaan vaimo (Okiyo), Manageri 1, Manageri 2, Palvelijat

Aion kertoa teille tarinan “Kuolemasta” (tai Shinigamista). Kertomuksen sankari on Gensuke. Hänellä ei käynyt koskaan hyvä tuuri. Hänellä oli vain kauhea vaimo odottamassa rahoja kotona.

Gensuke: En onnistunut löytämään tänään mitään töitä, joten minulla ei ole yhtään rahaa. En voi mennä kotiin ilman rahaa. Hyppäisinkö jokeen, hirttäisinkö itseni vai puukottaisinko itseni kuoliaaksi?

Kuolema: Anna kun autan sinua.

Gensuke: Kuka siellä?

Kuolema: Anna kun autan sinua.

Gensuke: Kuka puhuu? Kuka oikein olet?

Kuolema: Olen shinigami.

Gensuke: Shinigami? Kuoleman jumala!

Kuolema: Kuuntelehan. Aion auttaa sinua. Sinähän tarvitset rahaa, etkö tarvitsekin?

Gensuke: Rahaa? Tietysti tarvitsen rahaa. Mutta en tahdo työskennellä sinulle.

Kuolema: Nyt en tarkoita sitä. Voin opettaa sinulle kuinka työskennellä lääkärinä.

Gensuke: Lääkärinä? Sehän on mahdotonta. En tiedä lääkkeistä mitään!

Kuolema: Luota minuun. Opetan sinulle kuinka sairaus parannetaan.

Gensuke: Hmm, miksi oikein olet noin ystävällinen minulle?

Kuolema: Koska pidän sinusta! Pidän kovasti synkästä ja melankolisesta luonteestasi.

Gensuke: En erityisemmin riemastu kuulemastani.

Kuolema: Kuuntelehan. Vakavasti sairaalla henkilöllä on aina vuoteensa lähellä shinigami. Jos joku meistä istuu potilaan pään päällä hän kuolee. Kukaan ei voi tehdä asialle silloin mitään. Tämä on sääntö, jota ei tule rikkoa. Sinun tulee muistaa se. Jos joku meistä istuu potilaan jaloissa on toivoa vielä jäljellä. Tavalliset ihmiset eivät voi nähdä shinigamia. Teen pelkästään sinusta kykenevän näkemään shinigamin. Sinun täytyy vain sanoa eräs loitsu karkottaaksesi shinigamin. Opetan sinulle tämän loitsun. Kuuntele tarkkaan: Ajarakamokuren Tekerettsunopaa! Taputa käsilläsi kahdesti – tapu, tapu. Tällöin shinigami lähtee huoneesta ja sairas henkilö tulee nousemaan ylös täysin parantuneena.

Gensuke: Minä yritän: Ajarara Ajara... Miten se nyt menikään?

Kuolema: Kuuntele: Ajarakamokuren Tekerettsunopaa!

Gensuke: Selvä. Ajarakamokuren Tekerettsunopaa! (Tapu, tapu.) Hei! Herra Shinigami? Oi ei, hän meni jo. Luulen, että loitsu siis toimi! Voin ainostaan kuulla hänen äänensä. Mitä? Taikavoima kestää ainostaan vuoden verran. Yhden vuoden? Se riittää!

Hän ripustaa etuoven yläpuolella kyltin, johon hän kirjoittaa sanan "Lääkäri". Onneksi hänen järkyttävä käsiälänsä saa sen näyttämään uskottavalta!

Muutamaa päivää myöhemmin...

Manageri 1: Anteeksi herra. Onko lääkäri kotosalla? Isäntäni on todella sairas. Hän saattaa tehdä kuolemaa.

Gensuke: Ymmärrän. Minä olen se lääkäri.

Manageri 1: Te olette? Kuinka oudon näköinen lääkäri olettekaan! Mutta hän on ainoa jäljellä oleva joka ei ole vielä tutkinut isäntääni. Minulla ei ole muuta vaihtoehtoa.

Gensuke: Olen itse hieman kiireinen nyt, mutta jos se on kiireellistä tulen mukaanne.

Manageri 1: Oi kiitos, olkaa niin kiltti ja tulkaa.

...

Manageri 1: Olemme perillä. Tätä tietä olkaa hyvä.

Gensuke: Potilaan pää. Potilaan jalat.

Manageri 1: Tohtori, potilas on täällä eikä siellä.

Gensuke: Tiedän, tiedän. Hyvä! Shinigami istuu sängyn jalkopäässä.

Potilaan vaimo: Onko mitään toivoa, tohtori?

Gensuke: Älkää huoliko. Pystyn parantamaan miehenne juuri nyt!

Potilaan vaimo: Pystytttekö siihen?

Gensuke: Tietenkin pystyn. Maksattehan minulle siitä vai kuinka?

Potilaan vaimo: Kyllä, mielihyvin.

Gensuke: Odottakaa huoneen ulkopuolella. Sulkekaa liukuovet. Ajarakamokuren Tekerettsunopaa! (Tapu, tapu.) Ai potilashan onkin jo herännyt!

Potilas: Olipas makeat unet. Okiyo, Okiyo, minulla on nälkä!

Potilaan vaimo: Hyvä tavaton! Tohtori, hän sanoo, että hänellä on nälkä! Mitä hän voi syödä? Keittoa? Hedelmän?

Gensuke: Tempuraa, sukiyakia, mitä tahansa mistä hän pitää!

Potilaan vaimo: Tempuraa, sukiyakia? Oletteko varma?

Gensuke: Kyllä vain. Nyt jos siitä laskusta... Tuota... Saisinko 10 ryota?

Potilaan vaimo: Annan teille 100 ryota, koska olette ihmeidentekijä!

Gensuke: 100 ryota! Hah, hah, haa...

Tarina Gensuken ihmeteosta leviää ympäri kaupunkia. Siellä ja täällä kuuluu Ajarakamokuren Tekerettsunopaa! (Tapu, tapu.)

Pian hän huomaa olevansa erittäin rikas. Hän potkaisee vanhan vaimonsa pellolle, ostaa suuren talon ja alkaa elää kauniin nuoren naisen kanssa. Hän juo sakea ja pelaa uhkapelejä kasinolla, missä hän tietenkin häviää kaikki rahansa.

Nyt hänen täytyy aloittaa bisneksensä alusta. Hänellä on onnea ja hän saakin useamman asiakkaan peräkkäin, mutta pahaksi onnekseen hän näkee shinigamin aina potilaan pään päällä. Ongelmana on, että lähes yksi vuosi on kulunut. Hän ajattelee, että seuraava potilas on ehkä hänen viimeinen tilaisuutensa.

Joku koputtaa hänen ovelle.

Gensuke: Hyvä! Asiakas on saapunut! Sinähän olet Iseyan kimonoliikkeestä. Ja sinä olet manageri. Ja isäntäsi on kuolemaisillaan! No niin, sitten mentiin!

...

Manageri 2: Tätä tietä olkaa hyvät.

Gensuke: Potilaan pää sekä jalat. Ei ole toivoa jäljellä. Olen pahoillani, mutta potilas tulee kuolemaan. En voi tehdä hänen hyväkseen mitään.

Manageri 2: Tohtori! Yrittäkää olkaa kiltti! Maksamme teille viisi tuhatta ryota.

Gensuke: Viisi tu-tu-tu-tuhatta? Tuota, tuota, tarvitsen kyllä tosissani rahaa. Arrrrrrrrgh! Anna kun ajattelen hetken... Kuulkaahan, löytyykö teiltä neljää vahvaa miestä?

Manageri 2: Kyllä, meillä on useita vahvoja miehiä.

Gensuke: Neljä riittää. Voisinko saada heidät nyt?

Manageri 2: Tietysti. Heil! Matsu, Kuma, Hachi, Kiroku! Tulkaa tänne!

Nuoret palvelijat: Kuinka voimme palvella teitä herra?

Manageri 2: Te neljä, auttakaa tätä tohtoria.

Gensuke: Istukaa jokainen futonin* nurkkaan ja ottakaa nurkastanne kiinni. Juuri niin. Kun annan merkin pyöräyttäkää futon ympäri, niin että hänen jalkansa tulevat tänne ja hänen päänsä sinne. Odottakaa! Ei ennen kuin olen antanut merkin.

...

Gensuke: Ei vielä. Eikä vielä. Shinigami näyttää pelottavalta tällä hetkellä. Ei vielä. Hän alkaa nyökkäillä.
Ei vielä. Vihdoinkin hän nukkuu! Selvän teki. Nyt! Ajarakamokuren Tekererttsunopaa! (Tapu, tapu.)

Gensuke saa 5000 ryota ja hän on matkaamassa iloisena kotiinsa. Kunnese...

Kuolema: Gensuke~~~~. Gensuke~~~~~.

Gensuke: Kuka siellä? Ai se olet sinä! Kiitos sinun, minusta on tullut jälleen rikas. Minulla on tässä 5000 ryota. Älä kerro kellekään. Hyssss!

Kuolema: Hiljaa! Kuuntele, kiitos sinun minut kutsuttiin tänä aamuna shinigamien johtoportaalle. Muut shinigamit suuttuivat minulle. Sinun ansiostasi, asemaani on alennettu ja joudun maksamaan sakkoa! Minä olin se eilinen kimono-kaupan shinigami! Minun täytyy viedä sinut eirtyiseen paikkaan. Tule!

Gensuke: Hei! Mitä oikein tarkoitat? Autoin juuri sairasta miestä. En tehnyt mitään väärää. Odota! Seis! Missä me olemme? Vau, onpa kirkasta! En pysty avaamaan silmiäni! Mitä varten nuo kaikki kynttilät ovat?

Kuolema: Nuo kynttilät ovat ihmisolentojen elämiä.

Gensuke: Vai niin. Niitä on pitkiä ja lyhyitä.

Kuolema: Tuo todella lyhyt kynttilä tuolla kuuluu sinulle.

Gensuke: Mitä! Tuoko kynttilä on minun elämäni? Sehän on lähes loppuunpalanut!

Kuolema: Juuri niin. Kun se palaa loppuun, tulet kuolemaan.

Gensuke: Älä nyt, täytyy olla jotain mitä voit tehdä vuokseni! Auta minua! Rukoilen sinua! Maksan sakkosi, kun minullahan on nyt 5000 ryotakin.

Kuolema: Elämäsi oli alunperin paljon pitempi, mutta sinusta tuli niin ahne, että vaihdoit elämäsi rikkaan miehen elämään. Se on omaa syytäsi. Tämän vuoksi shinigamit päättivät, että tulet kuolemaan pahaan flunssaan.

Gensuke: Mutta katso minua. Olen terve kuin pukki!

Kuolema: Niin, mutta kaikki on järjestetty niin, että paha flunssa vie sinulta elämän tänään.

Gensuke: Oikeastiko? Kuinka hirveän virheen olenkaan mennyt tekemään!

Kuolema: Mutta tässä on toinen kynttilä. Jos onnistut sytyttämään tämän alkuperäisen kynttiläsi liekillä, niin elämäsi tulee olemaan hiukan pitempi. Se on ehkä mahdotonta, mutta haluatko yrittää?

Gensuke: Yritän mitä tahansa! Anna tänne se! Äkkiä!

Kuolema: Niin, sinun olisi parempi kiirehtiä! Äläkä tärise tuolla tavoin.

Gensuke: Hiljaa! Etkö näe, että yritän keskittyä? Oi, se onnistui!

Kuolema: Onnistuit? Ihan oikeastiko?

Gensuke: Kyllä, minä tein sen!

Kuolema: Onpa outoa...

Gensuke: Voi katso tuota kaunista kultaista liekkiä kynttilän päällä! Hätsiih!

* futon: patja, jota käytetään lattialla vuoteena

[訳] 死神

登場人物：死神、源輔、患者、患者の妻（お清）、番頭1、番頭2、丁稚

「死神」という落語を一席。このお話に出てまいりますのは源輔。運に見放された男でございます。女房はおりますが、これがひどい女房で、家で銭だけを待つ女です。

源輔：今日も仕事が見つからずスッカスカだ。これじゃあ家に帰れない。川にでも飛び込もうか。首を吊ろうか。いっそ刀を突き立てるか…

死神：助けてやろか。

源輔：誰かいるのか？

死神：助けてやろかって訊いてるんだよ。

源輔：誰だ！ お前は誰だ！

死神：死神さ。

源輔：死神？！ てことは、あの死神かい？

死神：まあ聞け、助けてやるから。金が要る、そうじゃないのか？

源輔：金かい？ 要るよ。でも、お前さんの手伝いがしたいということじゃないからな。

死神：そんなことを言っているんじゃない。お前さんに医者になる方法を教えることができるんじゃない。

源輔：医者だって？ 無理だよ。医術なんて知らないよ。

死神：任せておけ！ 病人を治す方法を教えてやるから。

源輔：へえー、どうしてそんなに親切なんだい？

死神：お前さんが好きなんだよ。その暗あい憂鬱な雰囲気、いいねえ。

源輔：そんなこと言われても特にうれしくもないねえ。

死神：まあ聞け！ 重病人には必ず死神がついている。我々のひとりが病人の枕元にいたら、その人はもうすぐ死ぬ。これはどうしようもない。これは破ってはならない決まりだ。このことはよく覚えておけ。でも、もし死神が病人の足元にいたなら、望みはまだある。死神の姿はふつうの人間には見えないが、お前には見えるようにしてやろう。死神を追い払うにはある呪文を唱える必要がある。その呪文がこれだ。よく聞け。アジャラカモクレン・テケレッツノパー！ そして、二度手を叩く。すると、死神は部屋から消え、病人は目を覚まし、ガラッと元気になる。

源輔：じゃ、やってみるよ。アジャラ・アジャラ… 何だっけ？

死神：ほら、よく聞け。アジャラカモクレン・テケレッツノパー、だよ。

源輔：わかったよ。アジャラカモクレン・テケレッツノパー！ パチパチッと。お～い、死神さ～ん！ もう行っちゃった。呪文が効いたんだな。声だけが聞こえる。何だっけ？ 呪文の効力は1年しかないって？ 1年もありゃ、十分だよ！

そんなわけで、源輔は「医者」と書いた板切れを表の戸に掛けました。ひどい字だが、なんとかさまになっている。

数日後…

番頭1：ごめんください。お医者さまはいますか？ うちのご主人が病気なんです。死にそうなんです。

源輔：ああ、わしが医者じゃが。

番頭1：あなたが？ 医者には見えないが… でも、うちのご主人がまだ診てもらってない医者はこの医者だけだ。仕方がない。

源輔：私はいま少しばかり忙しいんだ。でも急を要するということなら、行くが。

番頭1：ありがとうございます。ぜひ来てください。

.....

番頭1：着きました。こちらへどうぞ。

源輔：患者の頭がこっちで、足はこっちだな。

番頭1：お医者さま、患者はこちらです、そちらではありませんよ。

源輔：わかっておる、わかっておる。よかった！ 奴は足元にいる！

患者の妻：先生、助かる見込みはありますか？

源輔：心配要らないよ。旦那さんをすぐに治すからね。

患者の妻：治していただけるんですね。

源輔：たしかに。でも、金はもらえるんだよね？

患者の妻：もちろんです。喜んでお支払いいたします。

源輔：部屋の外で待ってて。ふすまは閉めて！ アジャラカモクレン・テケレッツノパー！ パチパチッ。

ほら、病人はもう元気になった！

患者：よく寝たなあ！ お清！ お清！ 腹が減った！

患者の妻：なんてこと！ お医者さま！ 主人がお腹が空いたと申しました。何を食べさせたらいいのですか？ 汁ですか、果物ですか？

源輔：天ぷらでもすき焼きでも、ご主人の好きなものをなんでも。

患者の妻：天ぷらでもすき焼きでも？ 本当にいいんですね？

源輔：本当だよ。お金の話だけど、10両でもいいかな？

患者の妻：もちろんですよ。100両お支払いしますよ。だって、奇跡を起こしてくれたんですから。

源輔：100両！ ハッハッハッ！

源輔が起こした奇跡のうわさは街中に広まりました。こっちでアジャラカモクレン・テケレッツノパー、パチパチッ、あっちでアジャラカモクレン・テケレッツノパー、パチパチッ…

まもなく源輔は金持ちになりました。嫁を棄て、大きな家を買って、若くてきれいな女と暮らし始めます。そして酒を飲んで、博打をやり、当然すべてを使い果たしてしまいました。

また医者の仕事をする必要がありました。幸い何人かの患者はすぐに見つかりましたが、残念なことにいつも枕元には死神が座っていました。あれからもう1年になろうとしています。次の患者が最後になるかもしれません。

誰かが戸を叩く音がします。

源輔：やった！ 客が来た！ 呉服の伊勢屋さんだね。そして、お前はそこの番頭さん。ああ、なるほど、お前のご主人さまが死にそうだって… わかりました。行きましょう！

.....

番頭2：先生、こちらです。

源輔：こっちが頭、こっちが足か… 望みなしだ。ご病人は亡くなられる。私にはどうすることもできない。

番頭2：先生！ どうかやってみてください！ 5千両お支払いしますから。

源輔：ご、5千両！ う～ん、本当は金が要るんだ。う～ん、ちょっと考えさせてくれ。こちらには腕っ節のいい若者が4人いますかな？

番頭2：はい、大勢います。

源輔：4人で十分。いますぐここに呼べるかな？

番頭2：はい。お～い、松、熊、八、喜六！ こっちに来てくれ！

丁稚：いかがいたしましょう。

番頭2：こちらのお医者さまの頼みを聞いておくれ。

源輔：一人ずつ布団の端をしっかり持っておくれ。その通り。私が合図を出したら、布団を回すんだよ。頭がこっちに、足があっちになるように。でも待ちなさい。私が合図を出すまでは、やらないように。

.....

源輔：まだだよ。まだだよ。死神はいま眠そうにしている。でもまだだ。こっくりこっくりし始めたよ。でもまだだよ。おっ、とうとう眠ったな。よし、いまだ！ アジャモクレン・テケレッツノパー！（パチパチッ）

源輔は5千両を受け取り、意気揚々と帰路につきます。すると、その時…

死神：源輔！ 源輔！

源輔：誰だい？ ああ、あんたかい。おかげでまた金持ちになれたよ。5千両も稼げたよ。誰にも言わないでくれよ。シーッ！

源輔：黙れ！ よく聞け！ お前さんの「おかげで」私は今日偉いさんたちに呼び出されたよ。他の死神たちは私にひどく腹を立てている。私はランクを下げられ、罰金を払うように命じられたよ。昨日伊勢屋さんで当直だったのは私だ！ お前さんがある場所に連れて行かなければならない。来い！

源輔：おい、いったいどういう意味だい？ 俺はただ人助けをただけじゃないか！ 何も悪いことなんかしていないぞ。待ってくれよ！ 生まれよ！ ここはどこだ！ ああ、まぶしい！ 目が開けられない。このたくさんのロウソクは？

死神：このロウソクは人の命を表しておるのじゃ。

源輔：道理で。長いのもあれば短いのもあるわけだ。

死神：あのほとんど燃え尽きているのがお前のだ。

源輔：なんだって！ あの短いロウソクが俺の命だって？ もうすぐ消えてしまうじゃないか！

死神：たしかに。あれが消えたら、お前は死ぬ。

源輔：ちょっと待ってくれ！ どうにかならないのか。助けてくれよ！ 頼むよ。お前さんの罰金なら払ってやるよ。ほら、ここに5千両ある。

死神：お前の命は本当はずっと長かったんだ。でも欲を出して、5千両で自分の命をあの金持ちのそれと取っ替えたんだ。お前が悪いんだよ。死神たちは、お前さんがタチの悪い風邪で死んでしまうって決めたんだ。

源輔：でも、見てくれ！ こんなにピンピンしてるんだぜ。

死神：わかっているよ。でも、お前さんは今日風邪で死ぬって決めたんだよ。

源輔：本当かい？ 俺はなんてことをしてしまったんだろう！

死神：う～ん。ここにもう1本ロウソクがあるが、試してみるか？ もしお前さんのロウソクからこのロウソクに火を継ぎ足すことができれば、少しは寿命が延びるだろう。まあうまくいかないだろうけど、やってみるか？

源輔：なんでもやってみるよ。そのロウソクをくれ！ 早く！

死神：それじゃ、急いだほうがいい。そんなに震えちゃダメだ。

源輔：黙っててくれ！ 俺が集中してやっているのが目に入らないのか？ ああ、やったぞ！

死神：うまくいった？ 本当か？

源輔：ほら、やっただろ！

死神：おかしいなあ。

源輔：見ろよ，ロウソクの先のあのきれいな黄金色の炎を！ ハクシオン！

「死神」のサゲは演者によって様々である。以下のサゲは，立川志らく師匠（立川志らく『全身落語読本』新潮社，2000年，207頁）のアイデアに基づいて作成したものである。

Gensuke: Hiljaa! Etkö näe kun yritän keskittyä? Oi, se onnistui!

Kuolema: Onnistuit?

Gensuke: Hah-hah-haa herra Shinigami, minä tein sen!

Kuolema: Se on sinun uusi elämäsi! Ihan kuin tänään olisi syntymäpäiväsi.

Gensuke: Oi, tänään on uusi syntymäpäiväni.

Kuolema: Entä jos laulaisit syntymäpäivälaulun?

Gensuke: Joo, minäpä laulan!

♪ Paljon onnea vaan... minä!

♪ Paljon onnea vaan minä!

♪ Vaikka olenkin köyhä nyt

♪ Paljon onnea vaan!

(Puhaltaa) Hups!

源輔：黙っててくれ！ 俺が集中してやっているのが目に入らないのか？ ああ，やったぞ！

死神：うまくいった？

源輔：ハッハッハッ。死神さん，俺はやったんだよ！

死神：それはお前の新しい命だ。今日がお前の誕生日のようなものだ。

源輔：おお，今日は新しい誕生日か。

死神：誕生日の歌でも歌うか？

源輔：ああ，歌うよ。

♪ ハッピー・バースデー・トゥ……ミー

♪ ハッピー・バースデー・トゥ……ミー

♪ どんなに今は貧しくても～

♪ ハッピー・バースデー・トゥ……ミー

(ロウソクを吹く) フーッ！

A Finnish Textbook for Intermediate Learners (1)

WATANABE Katsuyoshi

In this article the author has used rakugo – Japanese traditional comic art – as materials for Japanese students learning Finnish. First the author explains what rakugo is, then presents a short comic story. Finally, he introduces “The Kakiwari-Thief” and “The Death” or Shinigami.